

המוסד לביטוח לאומי

דוחות כספיים

לתקופה שנסתיימה ביום

31 בדצמבר 2019

תוכן העניינים

עמוד

חלק א' - דוח מנהלה, תאור פעילות המוסד לביטוח לאומי

3	תאור כללי
3	סביבה עסקית
4	תוצאות הפעילות
14	המצב הכספי
20	אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח
21	פעילות עבור אחרים

חלק ב' - דוחות כספיים מבוקרים

39	דוח רואה החשבון המבקר
40	דוחות על המצב הכספי
42	דוחות על הביצוע הכספי
43	דוחות על השינויים בגרעון בהון
44	דוחות על תזרימי המזומנים
46	באורים לדוחות הכספיים

93 חלק ג' - דין וחשבון של אקטואר המוסד

דוח מינהלה

תאור פעילות המוסד לביטוח לאומי

לתקופה ינואר - דצמבר 2019

תיאור פעילות המוסד לביטוח לאומי לתקופה ינואר - דצמבר 2019

דוח מנהלה

דוח המנהלה ליום 31 בדצמבר 2019, סוקר את השינויים העיקריים בפעילות המוסד לביטוח לאומי (להלן - "המוסד") בחודשים ינואר - דצמבר 2019. דוח המנהלה הינו חלק בלתי נפרד מהדוח הכספי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח כמקשה אחת.

א. תיאור כללי

המוסד הוא תאגיד כשיר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית. המוסד הוקם בשנת 1954 ומעניק מאז הטבות וביטוח סוציאלי לתושבי מדינת ישראל על פי "חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995" (להלן - החוק).

בחוק הביטוח הלאומי מעוגנות תכניות לביטוח אזרח ותיק ושארים, אימהות, ילדים, נפגעי עבודה, נכות כללית, סיעוד, אבטלה, פשיטת רגל ופרוק תאגיד. לבד מגמלאות בכסף מעניק המוסד שירותי שיקום והכשרה מקצועית לנכים, לאלמנות ולנפגעי איבה, שרותי סיעוד ושירותי ייעוץ לקשישים.

המוסד מופקד גם על ביצוע חוקים נוספים והסכמים בתחום הביטוח הסוציאלי, אחד המשמעותיים בהם הוא חוק הבטחת הכנסה שנועד להגן על כל משפחה בישראל מפני אובדן הכנסה ולהבטיח קיום בסיסי לאוכלוסיות נזקקות. כמו כן במקרים בהם בחרה המדינה לתגמל אוכלוסיות מסוימות למרות שלא צברו זכויות ביטוחיות, המוסד הינו צינור להעברת כסף זה - תשלום קצבה לא ביטוחית (קצבה הממומנת על ידי הממשלה).

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי (להלן - "חוק הבריאות"). על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה המוסד מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה המוסד את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, על פי סעיף 13(א)(5) לחוק הבריאות מימון עלות סל הבריאות לקופות החולים מושלם מתקציב המדינה, כפי שנקבע מידי שנה בחוק התקציב השנתי. ההקצבה כאמור מועברת על ידי משרד הבריאות למוסד. המוסד מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה שנקבעה בחוק הבריאות.

ב. סביבה עסקית

המוסד כפוף להוראות חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995, והתקנות שהותקנו על פיו.

בסוף שנת 2019 התפרץ נגיף הקורונה (COVID-19) בסין והחל להתפשט למדינות נוספות רבות בעולם, כולל ישראל. ביום 11 במרץ 2020 ארגון הבריאות העולמי הכריז על התפרצות נגיף הקורונה כמגיפה עולמית. מגיפה זו הביאה, מתחילת שנת 2020 ועד למועד אישור הדוחות הכספיים, לירידה בהיקפי הפעילות הכלכלית באזורים רבים בעולם, כולל בישראל. המוסד עוקב באופן שוטף אחר ההתפתחויות בארץ ובעולם בהקשר זה, בשים לב להנחיות הממשלה המתפרסמות מעת לעת, ובוחן את השפעות התפשטות על מחויבותו על פי חוק, על תקציבו ואיתנותו הפיננסית.

המוסד היה מעורב ושותף בהצעות החקיקה בתחומים הרלוונטיים למענקי אבטלה והתמודדות עם הביטחון הסוציאלי

של אזרחי המדינה כאשר מימון בחלקן על חשבון המוסד ובחלקן על חשבון האוצר.

דוח מינהלה, תאור פעילות המוסד לביטוח לאומי לתקופה ינואר - דצמבר 2019

ג. תוצאות הפעילות

תמצית דוחות על הביצוע הכספי (במיליוני ש"ח):

2017	2018	2019	
			מחזור הפעילות
			הכנסות מעסקאות שאינן חליפין:
46,972	49,712	52,635	הכנסות מדמי ביטוח
27,049	31,311	33,255	הכנסות מהעברות
74,021	81,023	85,890	
			הכנסות מעסקאות חליפין:
16,324	3,477	34,127	הכנסות מימון
989	884	717	הכנסות אחרות
17,313	4,361	34,844	
			פעילות עבור אחרים:
23,032	24,260	25,464	תקבולים מדמי ביטוח בריאות
23,403	22,581	27,083	תקבולים עבור השלמת סל בריאות
10,399	10,500	10,138	תקבולים עבור גמלאות במימון אוצר המדינה ומשרד הביטחון
56,834	57,341	62,685	
148,168	142,725	183,419	סך מחזור הפעילות
(56,834)	(57,341)	(62,685)	בניכוי סכומים שהתקבלו עבור אחרים
91,334	85,384	120,734	סך הכל הכנסות המוסד
			הוצאות
70,555	76,307	83,947	גמלאות ותשלומים אחרים (כולל תמיכות)
62,703	16,735	164,410	גידול בקרנות הביטוח
1,744	1,165	1,277	שכר ואחרות
135,002	94,207	249,634	סך הכל הוצאות
(43,668)	(8,823)	(128,900)	גרעון נטו לשנה

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

הכנסות מדמי ביטוח:

הכנסות המוסד מדמי ביטוח ממעסיקים ומלא שכירים (כולל שיפוי האוצר) בשנת 2019 הסתכמו ב- 52,635 מיליוני ש"ח לעומת 49,712 מיליוני ש"ח בשנת 2018. סך הכל גידול נטו של 5.9%.

דמי ביטוח ממעסיקים: שיעור הגידול בהכנסות דמי הביטוח ממעסיקים עמד על 5.6%, בין שנת 2018 לשנת 2019. השינוי נבע מהגידול בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של המועסקים המורכב מגידול משוקלל של מספר המועסקים ורמת השכר.

דמי ביטוח מלא שכירים: הגידול בהכנסות מלא שכירים בשיעור של 8.5% בשנת 2019 לעומת שנת 2018, נבע מגידול בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של העצמאיים.

הרכב הכנסות מדמי ביטוח (במיליוני ש"ח):

דמי ביטוח מעסיקים	2019	2018	שינוי ב %
הכנסות דמי ביטוח ממעסיקים	44,811	42,458	5.5
שיפוי אוצר	3,150	2,987	5.5
	47,961	45,445	5.5
הוצאות הפרשה לחובות מסופקים	(196)	(221)	
סה"כ דמי ביטוח מעסיקים	47,765	45,224	5.6

דמי ביטוח לא שכירים	2019	2018	שינוי ב %
הכנסות דמי ביטוח מלא שכירים	4,618	4,290	7.6
שיפוי אוצר	248	233	6.4
	4,866	4,523	7.6
הוצאות הפרשה לחובות מסופקים	(4)	(35)	
סה"כ דמי ביטוח מלא שכירים	4,870	4,488	8.5
סה"כ הכנסות מדמי ביטוח	52,635	49,712	5.9

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

התפלגות הכנסות דמי ביטוח לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

דמי ביטוח מעסיקים	2019	2018	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארם	19,153	18,309	4.6
ילדים	8,204	7,847	4.5
נכות כללית	7,015	6,705	4.6
נפגעי עבודה	6,274	5,578	*12.5
אימהות	4,212	4,020	4.8
אבטלה	1,184	1,122	5.5
סיעוד	1,012	968	4.6
נפגעי תאונות	449	430	4.4
פשיטת רגל	248	231	7.5
הענקות מטעמי צדק	14	14	-
סך הכל	47,765	45,224	5.6

* בינואר 2019 שיעור דמי הביטוח ממעסיקים גדל בשיעור של 0.1%. כל הגידול היה בענף נפגעי עבודה.

דמי ביטוח מלא שכירים	2019	2018	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארם	2,273	2,091	8.7
ילדים	1,027	945	8.7
נכות כללית	785	723	8.6
אימהות	364	338	7.7
נפגעי עבודה	290	271	7.1
סיעוד	86	80	7.7
נפגעי תאונות	44	39	12.8
הענקות מטעמי צדק	1	1	-
סך הכל	4,870	4,488	8.5

הכנסות מהעברות - הכנסות מהשתתפות תקציב המדינה מכוח סעיף 32 לחוק:

ההכנסות מתקציב המדינה הסתכמו בשנת 2019 ב- 33,255 מיליוני ש"ח לעומת 31,311 מיליוני ש"ח בשנת 2018, גידול של כ- 6.2%. הגידול נובע הן מהגדלת שיעור ההקצבה המשוקלל מ- 55.575% בשנת 2018 ל- 56.06% בשנת 2019 (שיעור ההקצבה האחיד בשנת 2019- 55.96% ובשנת 2018- 57.16%) והן מגידול בהיקף תקבולי דמי הביטוח הלאומי בשיעור של כ- 5.5% המהווים בסיס להכנסה זו.

בנוגע לאופן חישוב הקצבת אוצר לפי סעיף 32 לחוק, ראה פירוט בביאור 2טו(2) ו-8ג לדוחות הכספיים.

התפלגות הכנסות מהעברות לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

ענף	2019	2018	שינוי ב %
אזרח ותיק ושארם	11,782	10,950	7.6
אימהות	7,133	6,849	4.1
נכות כללית	4,426	4,163	6.3
ילדים	3,536	3,326	6.3
אבטלה	2,396	2,256	6.2
נכות מעבודה	1,336	1,256	6.3

7.6	10,950	11,782	אזרח ותיק ושארים
3.7	913	947	סיעוד
6.3	838	890	תאונות
6.2	752	799	פשיטת רגל
11.1	9	10	הענקות מטעמי צדק
6.2	31,311	33,255	סך הכל

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

הכנסות מימון:

להלן הרכב הכנסות המימון (במיליוני ש"ח):

2018	2019	
8,020	8,193	ריבית על השקעות אג"ח
2,242	660	הפרשי הצמדה על השקעות אג"ח (1)
(6,808)	25,241	שיערוך / שחיקת אג"ח לפי שווי הוגן (2)
23	33	ריבית ואחרים
3,477	34,127	סך הכל הכנסות מימון

(1) בשנת 2019 נרשמה עלייה במדד המחירים לצרכן הידוע בשיעור של 0.3%, לעומת עליה של 1.2% בשנת 2018. שינוי זה גרם לקיטון בהכנסות המוסד מהפרשי הצמדה על השקעותיו באיגרות חוב.

(2) התאמת איגרות החוב לשווי הוגן כתוצאה מהשפעת התאמה לשווי הוגן בהתבסס על וקטור ריביות Zero Coupon בין השנים כמפורט להלן.

שווי הוגן והשימוש בווקטור ריביות

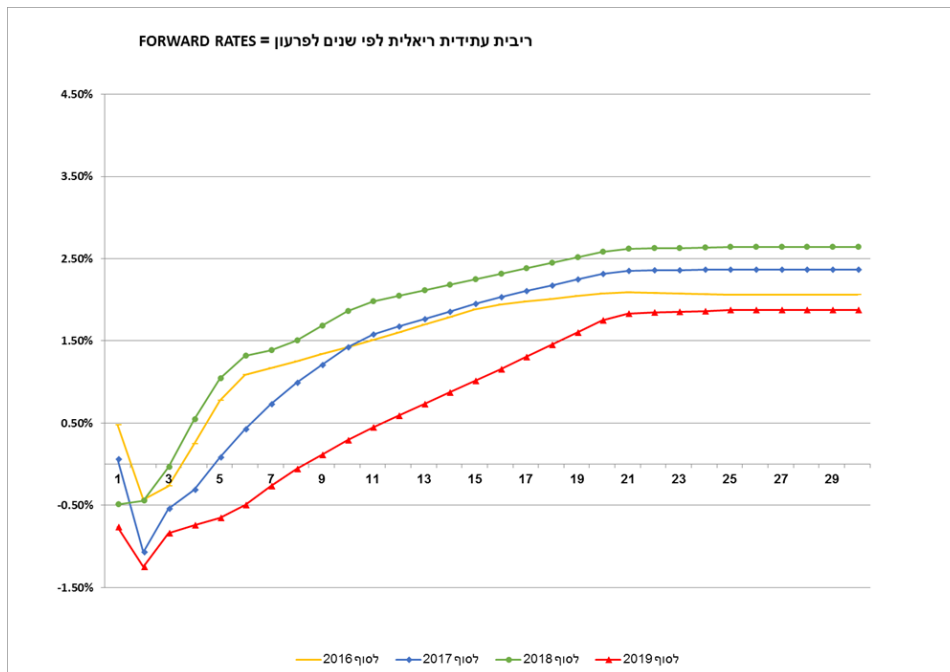
המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי ההוגן של איגרות החוב הינו מודל היוון תזרימי המזומנים בהתחשב בווקטור ריביות.

וקטור הריביות שהמוסד משתמש בו מבוסס על חישוב המתקבל מידי שנה מחברת "מרווח הוגן". גוף זה מחשב את עקום הריבית לצורך חישובי השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות הבלתי סחירים הכוללים את השקעות המוסד באגרות החוב של ממשלת ישראל, את ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח ואת ההתחייבויות בגין זכויות עובדים בגין פנסיה תקציבית.

וקטור הריביות בשנת 2019 השפיע על שיערוך איגרות החוב בסכום של כ- 25.2 מיליארד ש"ח לעומת השפעת שחיקת איגרות החוב של וקטור 2018 בסכום של 6.8 מיליארד ש"ח. הפרש זה נגרם כתוצאה מירידה בתחזית של ריביות העקום לאורך השנים.

השינוי בווקטור הריביות בין שנת 2018 לבין שנת 2019 הביא לגידול בקרנות הביטוח של כ-98 מיליארד ש"ח. ראה פרוט בהמשך סעיף זה. ובגידול ההפרשה לזכויות עובדים בסך של 1.2 מיליארד ש"ח.

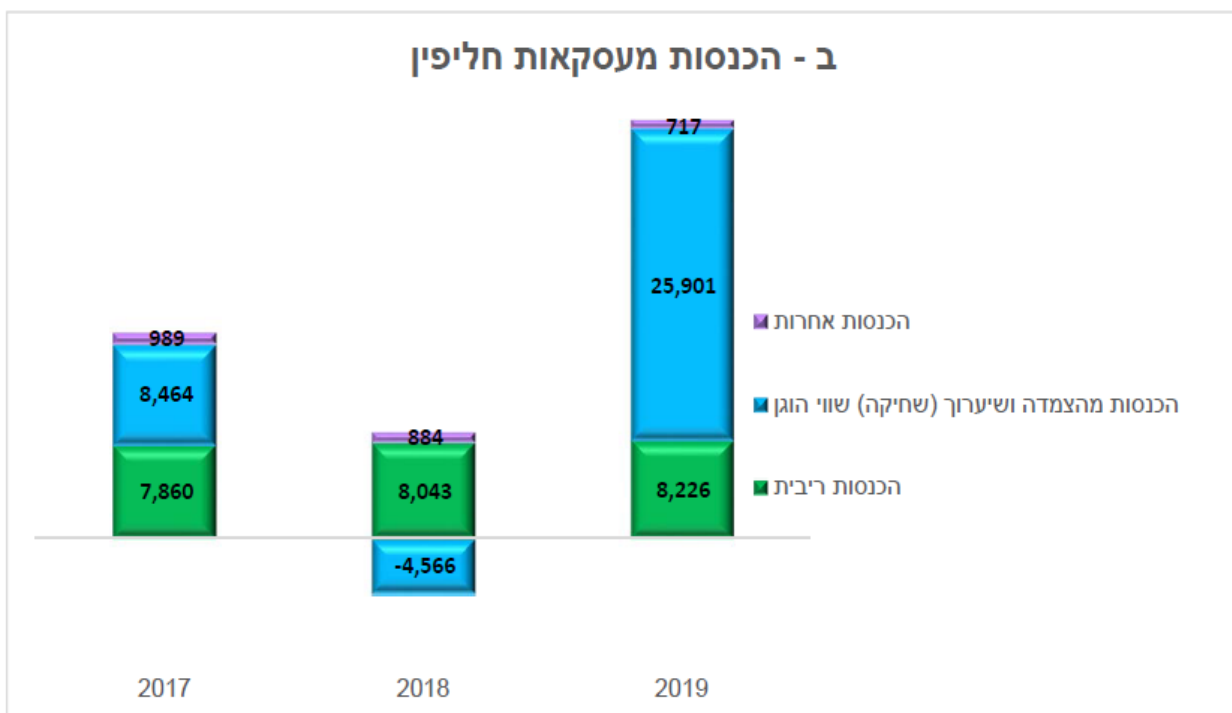
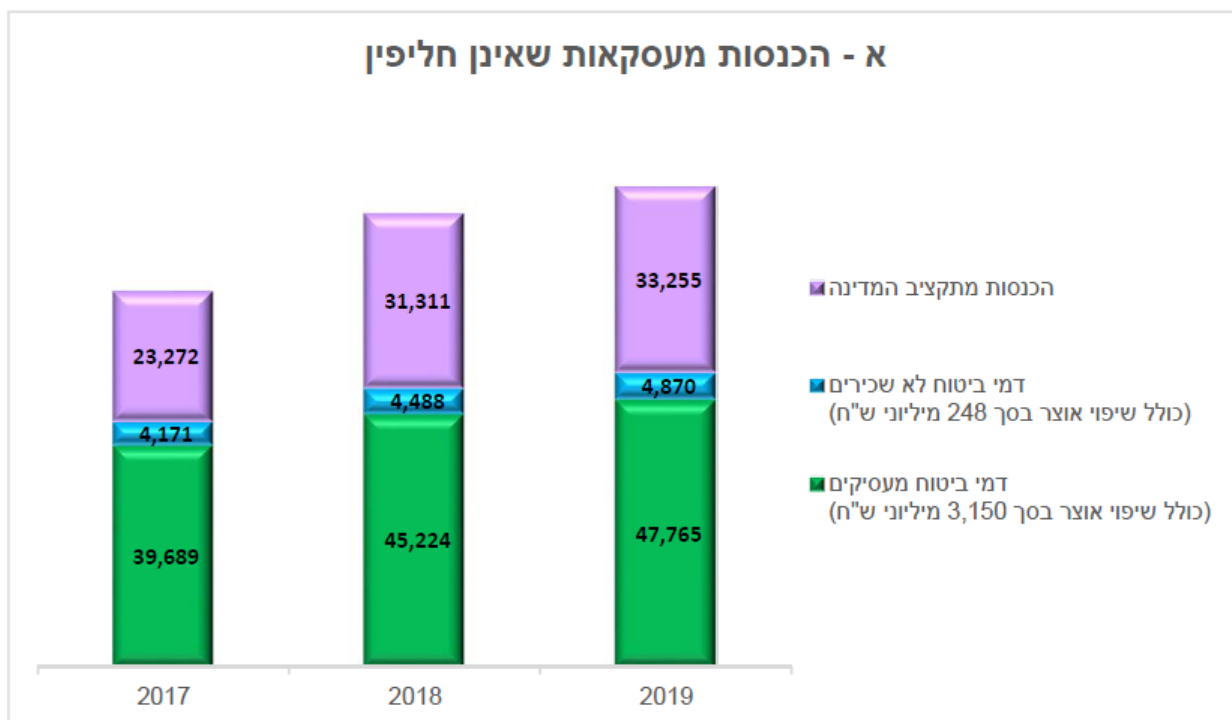
להלן גרף אשר מצביע על התנהגות עקום הריבית לשנים 2016-2019:

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

תרשים א' - הכנסות מעסקאות שאינן חליפין (במיליוני ש"ח)

תרשים ב' - הכנסות מעסקאות חליפין (במיליוני ש"ח)

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

פעילות עבור אחרים:

על מנת לשקף גם את הפעילות שמבצע המוסד עבור אחרים (ראה גם ביאור 2'ד' לדוחות הכספיים), החל משנת 2018 ניתן ביטוי לתקבולים שגובה המוסד בעבור אחרים, בהתאם נכללו הסכומים כאמור המתייחסים לנתוני ההשוואה. פעילות זו מפורטת בפרק ו' לדוח זה.

גמלאות ותשלומים אחרים:

הוצאות גמלאות כוללות תשלומים על פי החוק בלבד ואינן כוללות גמלאות הממומנות על ידי משרדי ממשלה, בעיקר משרד האוצר ומשרד הביטחון, על פי סעיף 9 לחוק ועל פי חוקים והסכמים אחרים. תשלומים אחרים מתייחסים בעיקר לתשלומים בעין ותשלומים אחרים על פי חוק הכוללים: סיעוד, שיקום, סיוע משפטי, דמי קבורה, ריפוי לנפגעי עבודה וכדומה.

הוצאות גמלאות בשנת 2019 הסתכמו ב- 83,947 מיליוני ש"ח לעומת 76,307 מיליוני ש"ח בשנת 2018. עלייה של 10%.

השינוי בהוצאות הגמלאות נבע בעיקר מהסיבות הבאות:

- (1) עדכון הסכום הבסיסי המשמש לחישוב הגמלאות ב- 0.3%.
 - (2) גידול במספר מקבלי הגמלאות בשנת 2019 לעומת שנת 2018.
 - (3) השפעת שינויי חקיקה על גמלאות המוסד:
- אזרח ותיק ושארים - תוספת הותק משולמת החל משנת 2018 משנת הביטוח הראשונה. השינוי נעשה באופן מדורג במהלך 3 שנים, במהלך 2019 הושלם המהלך של תוספת הוותק.
 - גמלת נכות כללית - הגדלת קצבאות הנכות בארבע פעימות. בשנת 2018 אוחדו שתי הפעימות הראשונות ובשנת 2020 צפויה להשתלם פעימה נוספת.
 - גמלת סיעוד -
- א. שינוי ברמות גמלת הסיעוד החל מחודש נובמבר 2018.
 - ב. מיצוי זכויות בקרב זכאים בודדים.
 - ג. שינוי חקיקה לזכאים שמצבם קשה ומורכב במיוחד הזקוקים להשגחה מתמדת לרמה 6 בסיעוד.
- גמלת ילדים - בשנת 2019 הסתיימו תשלומי "הרטרו" בגין תוכנית חיסכון לכל ילד שהחלה בשנת 2017.

פרוט הוצאות הגמלאות לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2018	2019	
7.7	29,068	31,299	אזרח ותיק ושארים
8.8	15,592	16,967	נכות כללית
2.5	7,856	8,050	אימהות
21.3	7,082	8,591	סיעוד
14.5	7,698	8,813	ילדים
9.1	5,285	5,766	נפגעי עבודה
11.7	3,465	3,872	אבטלה
162.5	200	525	פשיטת רגל
2.4	42	43	נפגעי תאונות
10.5	19	21	הענקות מטעמי צדק

7.7	29,068	31,299	אזרח ותיק ושארים
10.0	76,307	83,947	סך הכל

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

שינוי בקרנות הביטוח:

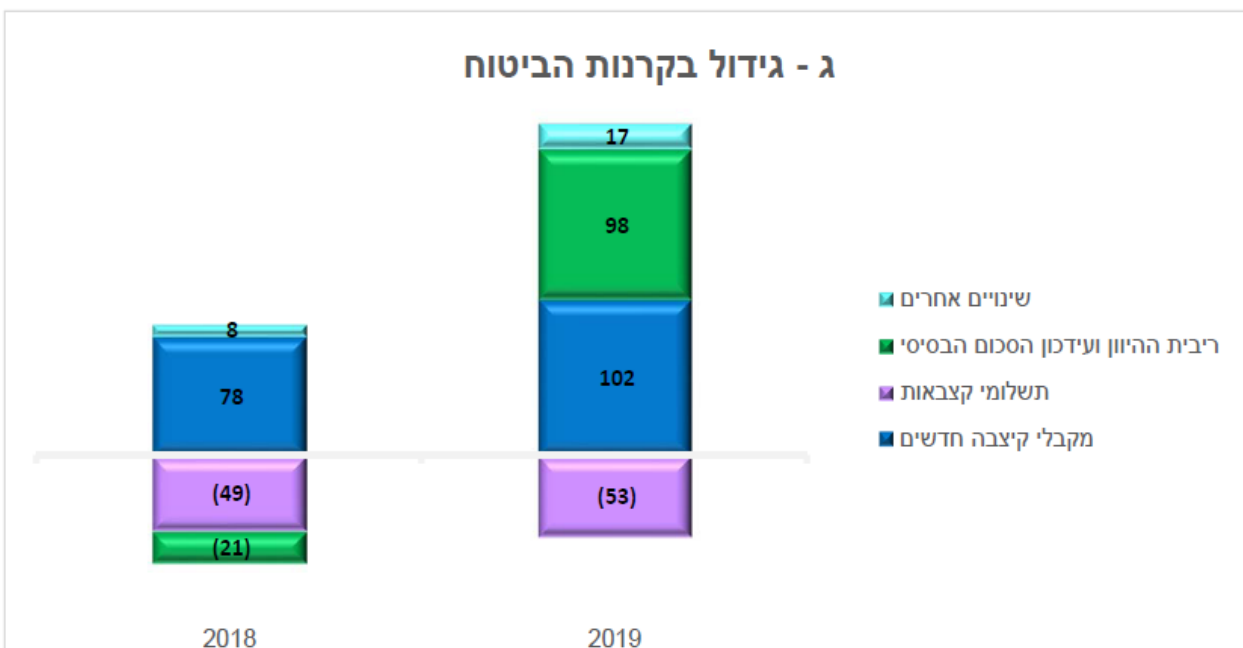
להלן פרוט עדכון קרנות הביטוח לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

2018	2019	
7,729	77,614	אזרח ותיק ושארים
4,084	60,082	נכות כללית
(352)	11,776	נפגעי עבודה
5,274	14,938	סיעוד
16,735	164,410	סך הכל

הסיבות העיקריות שגרמו לגידול בקרנות הביטוח הינן:

- **שינויים דמוגרפיים ואחרים** - גידול של כ- 102 מיליארדי ש"ח בגין מקבלי קצבה חדשים מצד אחד, וקטון של כ- 53 מיליארדי ש"ח בגין תשלומי קצבאות בשנת 2019. סך הכל גידול נטו של כ- 49 מיליארדי ש"ח.
- **ריבית ההיוון ועדכון הסכום הבסיסי** - שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות הינם וקטור ריבית של אגרות תלוש אפס (Zero Coupon). השינוי בווקטור הריביות בין שנת 2019 לבין שנת 2018 הביא לגידול בקרנות הביטוח של כ- 98 מיליארד ש"ח.
- **שינויים אחרים** - השפעת הבשלת הרפורמה בסיעוד והשינוי בהנחת הגידול הראלי בשכר הביאו לגידול של כ- 17 מיליארד ש"ח.

תרשים ג' - גידול בקרנות הביטוח (במיליוני ש"ח)

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

עיקרי השפעות החקיקה אשר הביאו לגידול בקרנות הביטוח בשנת 2019:

קצבאות הנכים:

קרן הביטוח בענף נכות כללית חושבה לפי החקיקה החדשה בגין קצבאות נכים שנכנסה לתוקף ביום 1 במרץ 2018. החקיקה הגדילה את קצבאות נכות כללית בצורה מהותית. בחישוב קרן הביטוח נלקחו בחשבון השינויים הבאים מתיקוני החקיקה:

- נושא ההצמדה, כך שלקרן הביטוח של ענף אזרח ותיק נוספה ההצמדה לשכר על חלק ההשלמה לנכות (מעבר לקצבת האזרח הותיק) אותה מקבלים הנכים שעברו לענף אזרח ותיק.
- תוספת עתידית לקצבה, כך שהקצבה החודשית המלאה לא תפחת מ-3,700 ש"ח לחודש לאחר פעימה עתידית שתכנס לתוקף לא מאוחר מיום 1 בינואר 2022.
- במסגרת החקיקה בנכות כללית הוכנס תיקון נוסף לפרק ההגדרות של חוק הביטוח הלאומי, לפיו הסכום הבסיסי יעודכן באופן הבא: "לעניין קצבת נכות המשתלמת לפי הוראות סימן ג' בפרק ט' וכל קצבה ששיעורה נגזר ממנה משנת - 2022 ואילך ב- 1 בינואר של כל שנה לפי שיעור עליית השכר הממוצע, המעודכן באותו יום, לעומת השכר הממוצע המעודכן ב- 1 בינואר של השנה הקודמת" (סע' משנה (4)).

חוק ההסדרים 2019 עבר בכנסת במרס 2018, וכלל בין השאר:

רפורמה בסיעוד - על פי חוק ההסדרים 2019, נקבעו 6 רמות סיעוד במקום 3 הרמות היום. הרפורמה תחול ב-3 פעימות (נובמבר 2018, ינואר 2020 וינואר 2021) וצפויה להגדיל גמלאות סיעוד לזכאים ותיקים. זכאים ותיקים פירושו, זכאים שהצטרפו למערכת סיעוד לפני כניסת הרפורמה לתוקף, דהיינו שהצטרפו לפני נובמבר 2018. סעיף זה בחוק ההסדרים הביא לגידול בקרן ביטוח סיעוד של כ- 6 מיליארד ש"ח (כ-18% ביחס לקרן ההתחלתית) (שנת 2018 - כ- 4 מיליארד ש"ח).

שכר עבודה והוצאות כלליות:

הוצאות שכר עבודה והוצאות כלליות מוצגות בניכוי חלקם היחסי של האוצר וקופות החולים, הנובע מביצוע חוקים שונים בדבר מתן גמלאות ומביצוע חוק בריאות ממלכת, התשנ"ד - 1994. הוצאות שכר עבודה ונלוות כוללות הוצאות בגין שכר שוטף ועדכון הפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה מוצגות בניכוי השתתפות גורמי חוץ.

פרוט שכר עבודה ונלוות (במיליוני ש"ח):

2017	2018	2019	
			שכר ונלוות
1,132	1,145	1,224	
366	(331)	(8)	עדכון הפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה
1,498	814	1,216	
(295)	(233)	(360)	בניכוי - השתתפות גורמי חוץ
1,203	581	856	סך הכל שכר ונלוות

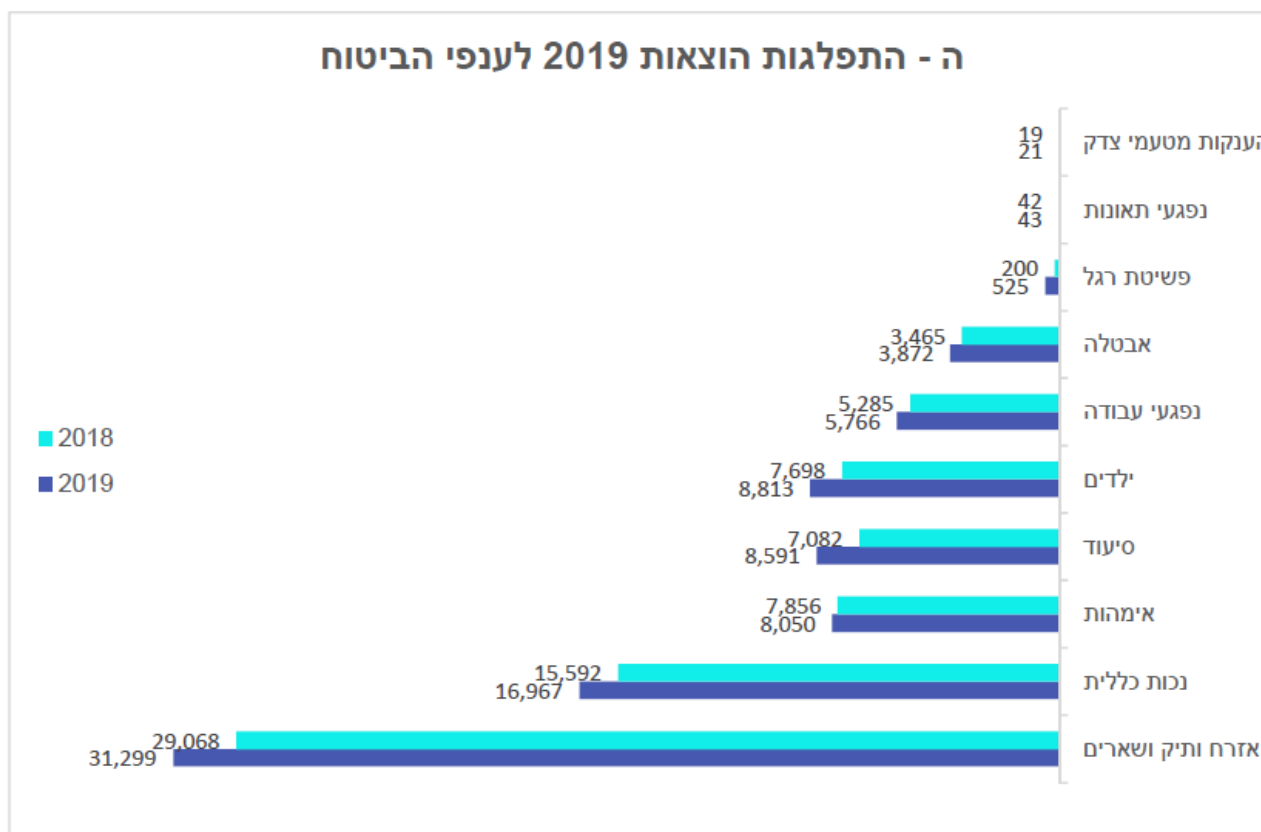
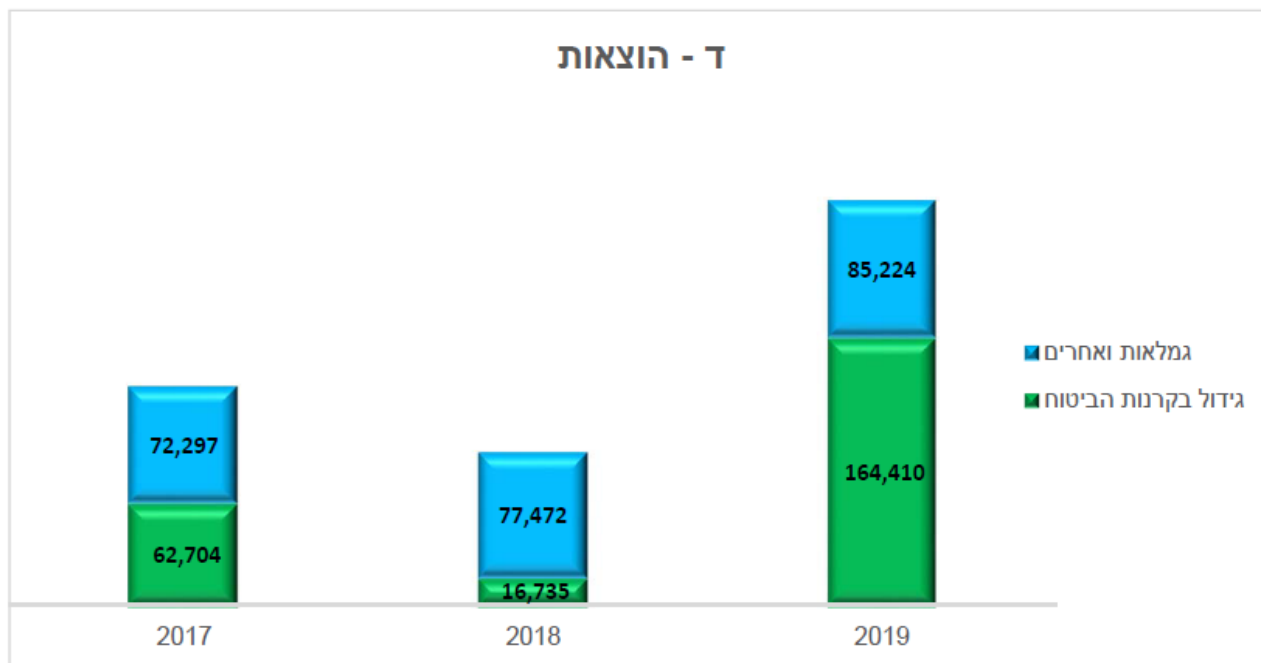
הנהלה וכלליות:

הוצאות הנהלה וכלליות הסתכמו ב- 421 מיליוני ש"ח בשנת 2019 (הוצאות בסך של 598 מיליוני ש"ח בניכוי 177 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ). בשנת 2018 סך ההוצאה הסתכמה בכ-584 מיליוני ש"ח (הוצאות בסך של 775 מיליוני ש"ח בניכוי 191 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ).

ג. תוצאות הפעילות (המשך)

תרשים ד' - הוצאות (במיליוני ש"ח)

תרשים ה' - התפלגות הוצאות 2019 בין ענפי הביטוח (במיליוני ש"ח)

ד. המצב הכספי

תמצית דוחות על המצב הכספי (במיליוני ש"ח):

2018	2019	
		נכסים שוטפים:
5,431	5,779	חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין - דמי ביטוח
21,276	21,888	חלות שוטפת - איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,218	1,303	חובות הציבור
881	-	ממשלת ישראל
610	766	נכסים שוטפים אחרים
29,416	29,736	
		נכסים שאינם שוטפים:
246,763	281,560	איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,156	1,247	ממשלת ישראל
1,719	1,846	נכסים אחרים
249,638	284,653	
279,054	314,389	סך הכל נכסים
		התחייבויות שוטפות
6,054	5,875	
		התחייבויות שאינן שוטפות:
5,935	7,141	התחייבויות בגין זכויות עובדים
722,612	887,022	קרנות הביטוח
307	319	התחייבויות אחרות
728,854	894,482	
(455,854)	(585,968)	גרעון בהון
279,054	314,389	סך הכל התחייבויות וגרעון בהון

ד. המצב הכספי (המשך)

סך המאזן ליום 31.12.2019 מסתכם ב- 314,389 מיליוני ש"ח לעומת 279,054 מיליוני ש"ח ליום 31.12.2018.

הנכסים השוטפים ליום 31.12.2019 הסתכמו ב- 29,736 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 9.5% מסך המאזן. הנכסים השוטפים ליום 31.12.2018 הסתכמו ב- 29,416 מיליוני ש"ח והיוו כ- 10.5% מסך המאזן באותו מועד.

ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2019 הסתכמו ב- 5,875 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 1.9% מסך המאזן, לעומת ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2018 אשר הסתכמו ב- 6,054 מיליוני ש"ח והיוו כ- 2.2% מסך המאזן באותו מועד.

ליום 31.12.2019 למוסד הון חוזר חיובי בסך 23,861 מיליוני ש"ח לעומת 23,362 מיליוני ש"ח ב- 31.12.2018. היחס השוטף של המוסד ליום 31.12.2019 הוא 5.1 לעומת 4.9 ליום 31.12.2018.

נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2019 הסתכמו ב- 284,653 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 91% מסך המאזן, לעומת נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2018 אשר הסתכמו ב- 249,638 מיליוני ש"ח והיוו כ- 89% מסך המאזן באותו מועד. נכסים שאינם שוטפים כוללים בעיקר את יתרת השקעות המוסד באיגרות חוב של ממשלת ישראל, כאשר מדיניות המוסד הינה להשקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות, המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל (ראה גם באור 9 לדוחות הכספיים).

התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2019 הסתכמו ב- 894,482 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 285% מסך המאזן, לעומת התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2018 אשר הסתכמו ב- 728,854 מיליוני ש"ח והיוו כ- 261% מסך המאזן באותו מועד. עיקר הגידול בהתחייבויות שאינן שוטפות נובע מהגידול בקרנות הביטוח, בעיקר כתוצאה מהירידה בריבית ההיוון.

הגרעון בהון ליום 31.12.2019 הסתכם ב- 585,968 מיליוני ש"ח לעומת 455,854 מיליוני ש"ח ביום 31.12.2018. השינוי בגרעון בהון נובע בעיקר מתוספת בגרעון נטו השנה שהסתכם ב- 128,900 מיליוני ש"ח.

חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין, דמי ביטוח:

יתרת החייבים אינה כוללת חובות דמי ביטוח לאומי ממעסיקים לא פעילים בסך של 4.5 מיליארד ש"ח אשר הופרשו במלואם לחובות מסופקים (יתרה שנה קודמת - 4.4 מיליארד ש"ח). חובות אלו הינם חובות שנצברו במשך שנים וסיכויי הגבייה בגינם הינם קלושים.

חובות הציבור:

חייבים בגין פיצוי מצד שלישי - חובות הציבור כוללים חייבים בגין פיצוי מצד שלישי בסך של 809 מיליוני ש"ח ליום 31 לדצמבר 2019 ו- 712 מיליוני ש"ח ליום 31 לדצמבר 2018.

בהתאם לסעיף 328 לחוק, במקרה בו שילם המוסד למבוטח גמלה, בעילה המהווה עילה גם לחייב צד שלישי לשלם פיצויים לאותו זכאי, רשאי המוסד לתבוע מאותו צד שלישי פיצוי על הגמלה ששילם ושהוא עתיד לשלם.

נקבע בחוק כי בכל הקשור לתביעות לפי חוק הפיצויים יחול הסדר התחשבות כולל שבמסגרתו יועבר מידי שנה מחברות הביטוח סכום קבוע שייקבע בתקנות על ידי שר האוצר. כמו כן, נקבע כי לגבי תאונות דרכים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2018 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה למוסד, יקבע סכום כולל חד פעמי שיש להעביר למוסד שיוסדר בתקנות. עד לפרסום הדוח הכספי לא חוקקו התקנות הנדרשות ליישום חוק זה.

ד. המצב הכספי (המשך)

השקעה באיגרות חוב של ממשלת ישראל:

המוסד משקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל. האיגרות המונפקות הן משני סוגים בתנאים המופרטים להלן. ההשקעה בתקופת הדוח מתחלקת באופן שווה בין שני הסוגים.

- איגרות חוב מסוג "ע"ב"ל": איגרת ל- 20 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן בשיעור שנתי של 5.5%, המשולמת אחת לשישה חודשים, כאשר מדד הבסיס הוא המדד אשר פורסם בחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה התשיעית.

- איגרות חוב בריבית משתנה: איגרת ל-17 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן כאשר מדד הבסיס הוא המדד המתייחס לחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה השישית. הריבית על איגרת זו נקבעת על פי מועד ההנפקה בשיטה שהוסכמה עם משרד האוצר והיא מותאמת לריבית על איגרות חוב, המונפקות על ידי הממשלה באותו חודש. שיעור הריבית הממוצעת לשנת 2019 הינו 0.03%- (שנה קודמת 0.38%).

- איגרות החוב מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. המודל שיושם לצורך הערכת השווי ההוגן הוא מודל היוון תזרימי מזומנים לפי וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon).

- יתרת איגרות החוב לפי שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2019 הינה 303,448 מיליוני ש"ח מזה סך של 21,888 מיליוני ש"ח הינו חלות שוטפת של אג"ח הצפויים להיפרע במהלך שנת 2020 (שנה קודמת - 268,039 מיליוני ש"ח מזה סך של 21,276 מיליוני ש"ח שהוצגו בחלות שוטפת).

- יתרת איגרות החוב לפי עלות מתואמת ליום 31 בדצמבר 2019 הינה 229,271 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 219,102 מיליוני ש"ח).

במסגרת מתווה לחיזוק האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי ועצמאות תפקודו, הודיע המוסד בתאריך 12 בספטמבר 2018 לממשלת ישראל ולמשרד האוצר, על אי חידושו של הסכם השקעות העודפים עם ממשלת ישראל, החל מיום 1 בינואר 2019, במטרה לקבל לידי את כספי המוסד ולהשקיע את העודפים המצטברים באופן עצמאי, להלן "הסכם השקעת העודפים".

בהתאם לבקשת משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר, נחתם ביום 6 בינואר 2019 הסכם בין הביטוח הלאומי לבין נציגי הממשלה, לפיו חודש הסכם השקעת העודפים של הביטוח הלאומי בכפוף למספר שינויים ובתנאים כדלקמן:

- משרד האוצר התחייב לא להפחית במהלך שנת 2019 את הריבית על איגרות החוב, בגין עודפי הביטוח הלאומי המושקעים בידיו.

- ככל שההוצאות השוטפות וההתחייבויות על פי דין של המוסד לביטוח לאומי לשנת 2019 יעלו על האומדן הצפוי של האמור לשנת 2019, המוסד יהיה ראשי להשתמש בתקבולי האג"ח לצורך כיסויין.

- החל מיום 1 למרץ 2019 הביטוח הלאומי יהיה רשאי להודיע בכל עת על ביטול ההסכם להשקעת העודפים, וזאת בהודעה מוקדמת של לא פחות מחודשיים ימים.

- צוות מו"מ בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה ובהשתתפות מנכ"ל הביטוח הלאומי, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, מנכ"ל משרד הרווחה והשירותים החברתיים, הממונה על התקציבים במשרד האוצר והחשב הכללי, ידון בנושאי האיתנות הפיננסית של הביטוח הלאומי ועצמאות תפקודו, בהתאם לבקשות שהועברו על ידי הביטוח הלאומי.

המוסד הודיע על ביטול ההסכם ביום 15 ביולי 2019, משרד האוצר התנגד להודעת ביטול הסכם העודפים בין המוסד לממשלת ישראל ופנה למשרד המשפטים, וזה האחרון הביע עמדתו לפיה, לאותה עת, ביטול הסכם העודפים

בין המוסד לממשלת ישראל טרם נכנס לתוקפו, ולפיכך ההסכם בתוקף, אולם המוסד נחרץ בדעתו כי ביטול ההסכם בתוקף.

ד. המצב הכספי (המשך)**מדידת ההתחייבות בגין קרנות הביטוח והשקעות באיגרות חוב לפי שיטת השווי ההוגן:**

מדידה חשבונאית - בהתאם לחשבונאות קיים מדרג מסוים ביחס למקורות המידע המורכב משלוש רמות המבוססות על נתוני שוק נצפים לעומת הערכות סובייקטיביות של הישות המדווחת:

רמה 1 - מחירים מצוטטים בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.

רמה 2 - אין שוק פעיל, אך קיים מכשיר שמאוד דומה לו בשוק פעיל.

רמה 3 - נתונים שאינם נצפים בשוק - החישוב מתבצע בהתאם למודלים.

מאחר והמוסד לביטוח לאומי משקיע את יתרות המזומנים שלו באיגרות חוב שאינן סחירות ושאינן להן שוק פעיל, החישוב מבוצע ע"פ רמה 3. המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי הוא מודל היוון תזרימי המזומנים בוקטור ריבית. ומאחר והשקעות המוסד באיגרות חוב מיועדות, מהוות חלק ממקור ההכנסה לכיסוי קרנות הביטוח הוצגו אף הן לפי שיטת השווי ההוגן ובאותה ריבית.

מדידת השקעותיו באיגרות חוב והתחייבויות המוסד לביטוח לאומי על פי אותו בסיס מביא ל"הקבלה חשבונאית" נאותה ולהצגה רלוונטית. כמו כן, ההצגה החשבונאית כאמור עולה בקנה אחד עם הוראות התקינה הבינלאומית.

נכסים בלתי מוחשיים - פרויקט תבל:

המוסד לביטוח לאומי אישר ומממש את פרויקט תבל, פרויקט לחידוש מערכות המידע של המוסד אשר מטרתו להסיר חסמים טכנולוגיים ותהליכיים ולאפשר למוסד לממש את ייעודו בצורה מיטבית לרווחת מבטחיו.

הפרויקט החל בשנת 2010. הפרויקט כולל הקמה של תשתיות טכנולוגיות ויישומיות חדשות, אשר תשמנה את דור העתיד של כלל מערכות המוסד.

מערך תבל מיועד לשרת את תהליכי העבודה הרבים והמגוונים המתבצעים במוסד ואת כלל עובדי המוסד, תוך דגש על שיפור משמעותי בחוויית הלקוח הפונה לקבלת שירותים במוסד.

לאור ההיקפים הכספיים המשמעותיים שהושקעו בפרויקט ודחייה במועדי העלייה לאוויר של חלק מהמודלים, נעשתה בשנת 2017 בחינה מקיפה של העקרונות ושל הכלים שפותחו. לאחר בחינה זו נתקבלו החלטות לעניין המשך הפרויקט ומימוש ההשקעות שנעשו ועוד יעשו, כל זאת תוך חיזוק ושיפור הבקורות והפיקוח השוטף על התכולות שמתקבלות, על לוחות הזמנים שנקבעו ועל ההוצאה התקציבית שאושרה.

במהלך שנת 2018 החלה פריסה והטמעה של חלק מהפרויקט. להערכת מינהלת המוסד רוב החסמים הטכנולוגיים הוסרו והישימות הטכנית להשלמת הפרויקט גבוהה. בשנת 2019 המשיכה פריסתה של המערכת.

כמו כן, נכון לשנת 2019, המוסד צופה כי מימוש שלבי התכנית הבאים יהיה פשוט יותר לאור העובדה שמרבית התשתיות הטכנולוגיות החדשות כבר הוקמו והסתיימה ההכשרה הטכנית של כח האדם הנדרש לטובת ביצוע הפרויקט.

ד. המצב הכספי (המשך)

התחייבות בגין חסכון ארוך טווח בענף ילדים:

במסגרת חוק ההסדרים לשנים 2015-2016, נקבעה בסעיף 74ב זכאותו של ילד לחסכון ארוך טווח. בהתאם לכך, נקבע כי המוסד יעביר, בעד כל ילד שמשלמת בעדו קצבת ילדים, אחת לחודש, סכום של 50 ש"ח לחודש לטובת חסכון ארוך טווח של הילד, להלן - "סכום החיסכון". סכום החסכון יחסך בעד כל חודש לטובת הילד ועד הגיעו לגיל 18, להלן - "סכום החסכון הצבור". סכום החסכון הצבור הכולל לא יהיה ניתן להעברה, לשעבוד או לעיקול.

בנוסף המוסד יעביר לסכום החיסכון הצבור הכולל, סכום נוסף של 500 ש"ח (250 ש"ח בהגיע הילד הזכאי לגיל 3 ו-250 ש"ח נוספים בהגיע הילד לגיל 12/13). כמו כן, במידה והילד לא משך את הסכום הצבור או חלקו קודם לכן, סכום נוסף של 500 ש"ח בהגיע הילד הזכאי לגיל 21 (להלן - סכום המשיכה השני). הזכאות לקבלת החסכון הינה החל מיום ה-1 במאי 2015. יחד עם זאת העברת כספי החסכון בפועל על ידי המוסד החלה ביום 1 בינואר 2017.

התחייבות המוסד בגין סכום החסכון לתקופה מיום 1 במאי 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 מסתכמת ב-2,700 מיליוני ש"ח, כאשר חלק ההתחייבות בסך 1,950 מיליוני ש"ח שולמו בשנים 2017 ו-2018. יתרת ההתחייבות לאזרחים בסך 750 מיליוני ש"ח שולמה בשנת 2019.

מימון תכנית החיסכון לתקופה מיום 1 במאי 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינה על חשבון אוצר המדינה. בשנת 2016 העביר האוצר למוסד, כחלק מהמימון כאמור לעיל, סך של 1,539 מיליוני ש"ח בדרך של הגדלת יתרת השקעות באג"ח, ובשנת 2017 העביר מימון נוסף של 362 מיליוני ש"ח. היתרה ליום 31 בדצמבר 2018 בסך 797 מיליוני ש"ח מומנה במהלך שנת 2019 על ידי האוצר.

קרנות הביטוח:

קרנות הביטוח הן אומדני התחייבויות של ענפי הביטוח בסוף שנת הדיווח כלפי המבוטחים, שלגביהם נוצרה עד יום המאזן עילה לזכאות לגמלה. קרנות הביטוח מתייחסות לענפים: אזרח ותיק ושארים, נכות כללית, נפגעי עבודה וסיעוד. הקרנות מבוססות על תחשיבים אקטואריים, על בסיס הנחות יסוד שנקבעו על ידי מנהלת המוסד.

חישוב ההתחייבות נערך על פי סכום הקצבה העומד לזכות המבוטח ביום המאזן, תוך התאמה לשינויים הצפויים בסכום הקצבה לפי החוק במועד החישוב, כגון למשל הפעימות הרשומות בחוק שיגדילו את הקצבה בעתיד.

קרנות הביטוח מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח הינם וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon) "חסרות סיכון" וצמודות למדד.

הגידול בהתחייבויות בגין קרנות הביטוח בשנת 2019 הסתכם ב-164,410 מיליוני ש"ח, לעומת גידול של 16,735 מיליוני ש"ח בשנה קודמת. ראה סעיף "שינוי בקרנות הביטוח" לעיל.

פרסום דין וחשבון אקטוארי מלא:

ביוני 2020, בהתאם לדרישה בסעיף 24(ב) לחוק הביטוח הלאומי, פרסם המוסד דין וחשבון אקטוארי מלא (להלן: "הדוח המלא")¹. הדוח המלא מפורסם אחת לשלוש שנים ומטרתו העיקרית היא לבחון את הקיימות הפיננסית של המוסד. הדוח המלא מציג תחזית אקטוארית של התשלומים, התקבולים והקרן (האג"ח) של המוסד החל מיום 31.12.2019, ומבוסס על הנחות דמוגרפיות וכלכליות וכן על חוק הביטוח הלאומי נכון ליום 31.12.2019. בסוף שנת 2019 התחילה התפרצות נגיף הקורונה בעולם ובמועד עריכת הדוח המלא גם במדינת ישראל. מאחר וקיימת אי וודאות רבה לגבי השלכות התפרצות הנגיף על מצבו האקטוארי של המוסד ויכול לקחת זמן רב עד שהתמונה תתבהר, לא הייתה אפשרות לכלול בצורה סבירה את השפעת הנגיף, ככל שתהיה, על תוצאות התחזית

¹ http://www.btl.gov.il/Publications/aktuarial/Documents/2016_Triennial_Report_Final_Pagination---.pdf

האקטוארית בדוח המלא.

ד. המצב הכספי (המשך)

התייחסות המינהלה לדוח האקטוארי המלא:

בשונה מחישובים אלה הגרעון בהון המוצג בדוחות הכספיים כולל אומדנים להתחייבויות לתשלום רק של קצבאות גבייתיות מסוימות ותקבולים קיימים של דמי ביטוח, אך הוא לא כולל התחייבות בגין תשלומי אותן קצבאות גבייתיות שלגביהם לא נוצרה עד יום המאזן עילה לשלמן ולא תקבולי דמי ביטוח צפויים. הוא גם לא כולל הכנסות עתידיות מהשתתפות הממשלה (סעיף 32), שיבוב וריבית הצפויות בעתיד. בנוסף הוא לא כולל את השפעת ההגדלה בתקבולי דמי ביטוח כתוצאה מהעלייה הצפויה בעתיד בהכנסות מעבודה של המבוטחים הקיימים.

כמו כן, הדוח הכספי לא כולל הכנסות עתידיות מתקבולי דמי ביטוח ממבוטחים שכבר נולדו ויצטרפו בעתיד ובוודאי שלא ממבוטחים פוטנציאליים שיוולדו במהלך תקופת התחזית ויגיעו לגיל תשלום דמי ביטוח. מכאן שתמונת המצב המוצגת בדוח הכספי, שנעשה על פי כללי חשבונאות והנחות כאמור שונה בהשוואה לדוח המלא. כמו כן, כאמור קרנות הביטוח שמוצגות במאזן מחושבות בגין ארבעה ענפים בלבד וזאת בשונה מהדוח המלא, המרחיב ומציג תמונה מלאה של מחויבות המוסד לטווח ארוך בגין כל הגמלאות הגבייתיות וגם כולל אוכלוסייה שעדיין אינה זכאית לגמלה במועד הדוח המלא ואוכלוסייה שצפויה להיוולד בתקופת התחזית.

במסגרת הדוח המלא מוצגת התפתחות בתזרים של התקבולים והתשלומים של המוסד על פני השנים. עודף/גרעון בתזרים זה מחושב כהפרש בין התקבולים השוטפים - דמי ביטוח, השתתפות האוצר, הכנסות משיבוב וריבית על נכסי המוסד (אגרות חוב של ממשלת ישראל, להלן - "אג"ח מדינה") לבין התשלומים השוטפים - תשלומי קצבאות והוצאות מינהל (שכר עבודה, הנהלה וכלליות ועוד).

עיקרי מסקנות הדוח המלא שפורסם ביוני 2020 הם שבהינתן מערכת הכללים לגבי התקבולים והתשלומים כפי שמוגדרים בחוק, ובהתאם לתחזיות שינויים באוכלוסייה ובשכר, המוסד לא יוכל לעמוד במלוא התחייבויותיו בעוד כ-25 שנה מבלי לנקוט צעדים מתקנים.

על פי הדוח המלא, החל משנת 2027 התשלומים צפויים להיות לראשונה גבוהים מהתקבולים, ומשנה זו ואילך המוסד יצטרך להשלים את תשלומי ההתחייבות מפירעונות אג"ח מדינה, עד שבשנת 2044 צפויה יתרת ההשקעה באג"ח המדינה להתרוקן וללא מימון נוסף לא יוכל המוסד לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק.

תהליך כזה של התרוקנות יתרות הרזרבה, צפוי לערער את אמון ציבור המבוטחים לגבי עתיד זכויותיהם ולדרבן את קובעי המדיניות לעשות מעשה הרבה לפני התרוקנות הקופה, היות שהתרוקנות כזאת צפויה להתרחש בתהליך משברי.

כמו כן, הדוח המלא מציג את השפעה ההולכת וגדלה של הגרעון התזרימי שיווצר בתקציב המדינה, גם במצב בו עודפי הגביה מועברים לאוצר, בהיעדר צעדים מתקנים.

בהיעדר טיפול בגרעון האקטוארי באופן רצינוני (העלאת גיל הזכאות לקצבת אזרח ותיק לנוכח הגידול בתוחלת החיים ובצוק העיתים העלאה מידתית של דמי הביטוח) ההשפעה של הגרעון התזרימי שיווצר, על תשלומי האוצר הנדרשים לכיסוי התחייבות הביטוח הלאומי, באמצעות ההלוואות שהביטוח הלאומי הפקיד ברשותו, תלך ותגדל. לכאורה קיצוץ קצבאות, שנוגד את עקרון ההסתמכות הביטוחית והביטוח הלאומי מתנגד לו בהיבטים הציבורי והחברתי כאחד, גם מהווה פתרון לצמצום הגרעון האקטוארי. בהקשר זה יש לזכור שרמת הקצבאות בישראל נמצאת בקצה הנמוך בכל השוואות מול מדינות ה-OECD.

בהיעדר תכנית מושכלת המוסד יידרש לממן את הוצאותיו מריבית ו/או מפירעונות אג"ח מדינה שהוא מקבל מהאוצר. מאחר ובשנים אלו, ככל שתתגבש הסכמה בדבר העברת עודפי הגביה לתקציב המדינה, הסכומים יצטמצמו ולכן צפוי להיווצר עומס ניכר על תקציב המדינה. בהמשך האוצר אף יידרש למימון נוסף על תשלומי השוטפים למוסד בהתאם להוראות החוק הקיימות (סעיף 32), כך שהמוסד יוכל לעמוד בהתחייבויותיו על פי החוק. למצב משברי זה יש פתרונות שונים וסבירים שמוצעים על ידי הביטוח הלאומי.

יחד עם זאת, ככל שלא יתקבלו החלטות שייטנו מענה לחישובים האקטואריים, כך האי-וודאות לגבי מעמדו העצמאי של הביטוח הלאומי גדלה והסיכון לאיתנות הפיננסית ימשיך ויגדל. בנוסף, האיתנות החברתית בסיכון הולך וגדל עם היעדר העצמאות מאחר שככל שלא ינקטו הצעדים המחויבים, בסופו של דבר עלולים לקצץ בקצבאות הנמוכות בלאו הכי, דבר שיפגע באיתנות החברתית.

ה. אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

להתפשטות נגיף הקורונה בישראל צפויות להיות השלכות רחביות על פעילותו הכלכלית של המוסד, העשויות להשפיע על תקציב ופעילות המוסד. בהקשר זה יצוין כי עוד בתחילת התפשטות הנגיף נערכו על ידי מינהל המחקר של המוסד תחזיות לבחינת השפעת הנגיף מבחינת תקציב המוסד וביצועו. תחזיות אלו מתעדכנות בהתאם להתקדמות התפשטות הנגיף ולנתוני המשק בפועל.

לאור אישור התקנות לשעת חירום וההנחיות הנגזרות מהן, המוסד התגייס והתארגן באופן מזורז לטיפול במאות אלפי תביעות לגמלת אבטלה (כולל חל"ת).

נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, אין ביכולת המוסד להעריך ולכמת באופן מהימן את ההשפעות הכספיות להמשך התפשטות נגיף הקורונה על דוחותיו הכספיים. להערכת המוסד, מאחר ומדובר באירוע משמעותי ומתפתח, להמשך התפשטות הנגיף או בלימתו עשויות להיות השפעות נוספות, לרבות השפעות מהותיות, בהיבטים האמורים לעיל ואף בהיבטים נוספים.

בעקבות התפרצות נגיף הקורונה נקבעו מספר הוראות לשעת חירום העשויות להשפיע על תקציב המוסד. לפירוט ראה באור 31 בדוחות הכספיים.

קיימים מספר תיקוני חקיקה שנחקקו בשנים קודמות, ביניהם חוק ההסדרים לשנת 2019, העשויים להשפיע על תקציב המוסד, בשנת הכספים 2020 ובשנים הבאות.

להלן פרוט תיקוני החקיקה ואירועים העיקריים לאחר תאריך המאזן ואומדן מנהלת המוסד על פעילותו:

1. דמי ביטוח וגבייה:

- בהתאם להוראת שעה הוחלט על דחיית מועד תשלום דמי הביטוח לעצמאיים בעבור חודש מרץ, מאפריל לחודש מאי 2020.
 - למצב הכלכלי במשק השפעה ישירה על הסכומים הצפויים להתקבל מגביה מהציבור ובהתאמה גם מתקצוב האוצר. ההערכה היא כי תהיה ירידה משמעותית מגביה מעצמאיים וירידה מסוימת בגביה מהמעסיקים. בשלב זה וכאמור לעיל אין באפשרות המוסד להעריך באופן מהימן את השפעות אלו.
 - תיקון שיעור השתתפות אוצר בסעיף 32(א):
במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2019 תוקן סעיף 32 לחוק הביטוח הלאומי, כך ששיעור הקצבת אוצר המדינה באחוזים מתקבולי המוסד בכל שנת כספים, לפי ענפי ביטוח (הקבועים בלוח י' לחוק), יהיה כדלהלן:
2020 - 55.74%
2021-2023 - 56.04%
2024 ואילך - 57.04%
- אומדן הגידול במונחים כספיים במיליוני ש"ח:
שנת 2020 - 105.
שנים 2021-2023 - 40 לכל שנה.
שנת 2024 ואילך - 515 כל שנה.

2. הסדרת השיבוב בפיצויי תאונות דרכים בחוק

נקבע בחוק כי בכל הקשור לתביעות לפי חוק הפיצויים יחול הסדר התחשבות כולל שבמסגרתו יועבר מידי שנה מחברות הביטוח סכום קבוע שייקבע בתקנות על ידי שר האוצר. כמו כן, נקבע כי לגבי תאונות דרכים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2018 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה למוסד, יקבע סכום כולל חד פעמי שיש להעביר למוסד שיוסדר בתקנות. עד לפרסום הדוח הכספי לא חוקקו התקנות הנדרשות ליישום חוק זה.

3. גמלאות:

3.1 גמלת סיעוד -

שינוי ברמות גמלת הסיעוד - קביעת 6 רמות סיעוד במקום 3 רמות הקיימות כיום, שיוחלו בשלוש פעימות: נובמבר 2018, ינואר 2020 וינואר 2021.

העלות הכוללת המשוערת של גמלאות סיעוד ב-2020 כ-10.5 מיליארדי ש"ח וב-2021-12.7 מיליארדי ש"ח.

3.2 גמלת נכות כללית וילד נכה-

פעימות עתידיות לפי הסכם עם הנכים ב- 2020 ו-2021 כולל הצמדת קצבת הנכות לשכר הממוצע. **אומדן השינוי לכל הסכם הנכים: 4.341 מיליארד ש"ח.**

1. פעילות עבור אחרים

דמי ביטוח בריאות:

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי. ממועד תחולת החוק מנועות קופות החולים לגבות דמי ביטוח לכיסוי סל הבריאות. על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה המוסד מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה המוסד את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, השלמת מימון סל הבריאות מועברת אף היא ממשד הבריאות למוסד. המוסד מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה (נוסחת החלוקה) שנקבעה בחוק הבריאות.

השתתפות בהוצאות מינהל:

על פי הוראות סעיף 15(ג) לחוק הבריאות, נושאות קופות החולים בחלק יחסי מהוצאות המנהל וכלליות בשיעור שנקבע בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (הוצאות המוסד), התשנ"ה - 1995. השתתפות קופות החולים מוגבלת לתקרה של 0.5% מתקבולי דמי ביטוח בריאות (לא כולל הוצאות שמיחסות באופן ישיר). השתתפות קופות החולים בשנת 2019 בהוצאות המוסד הסתכמו ב- 127.3 מיליוני ש"ח (שנת 2018 - 121.3 מיליוני ש"ח).

להלן נתוני גביית דמי ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):

גביית דמי ביטוח בריאות	2019	2018	שינוי ב %
מעסיקים	20,571	19,640	4.7
לא שכירים	2,700	2,528	6.8
גבייה ממקבלי גמלאות	2,190	2,086	5.0
סעיף 58	4	6	(33.3)
סה"כ לפני ניכויים	25,465	24,260	5.0
ניכויים על פי חוק	(4,911)	(4,520)	8.7
סה"כ דמי ביטוח בריאות	20,554	19,740	4.1

השלמת סל וקרן לנפגעי תאונות (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2018	2019	
20.4	22,078	26,581	השלמת סל - שנה שוטפת
-	502	502	קרן לפצועי נפגעי תאונות
19.9	22,580	27,083	סה"כ להעברה לקופות

תשלומי גמלאות מכח סעיף 9 לחוק, הסכמים וחוקים שונים:

המוסד מבצע תשלומי קצבאות שאינן נכללות בחוק הביטוח הלאומי. תשלומים אלו ממומנים על ידי אוצר המדינה ומשרד הבטחון. קצבאות אלה אינן נחשבות כגמלאות גבייתיות ועל כן לא מופיעות כהוצאה בדוחות על הביצוע הכספי.

על פי הוראות סעיף 9(ב) לחוק נושאת הממשלה בחלק יחסי מהוצאות המינהל שהיו בפועל, כאשר סכום זה נאמד על יסוד חלוקת ההוצאות המנהליות לכל ענפי הביטוח. על פי שיעור ההשתתפות מחוייבת הממשלה בהוצאות שיש למוסד על בסיס מצטבר.

1. פעילות עבור אחרים (המשך)

תשלומי גמלאות שבמימון משרד האוצר (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2018	2019	גמלה
(8.7)	2,195	2,004	הבטחת הכנסה
(6.4)	2,237	2,093	אזרח ותיק ושארם מיוחדת
(3.0)	1,868	1,812	השלמת הכנסה אזרח ותיק ושארם
4.3	1,449	1,512	קצבת נידות
3.3	514	531	נפגעי פעולות איבה
(10.2)	177	159	מזונות
1.7	172	175	פוליו
2.9	379	390	מענקי לימודים למשפחות חד-הוריות
(2.6)	155	151	פיצויים לנפגעי הקרנות
(2.8)	36	35	אסירי ציון וחסידי אומות עולם
1.9	54	55	אחרים ושונות
(3.5)	9,236	8,917	סה"כ

תשלומי גמלאות שבמימון משרד הבטחון (במיליוני ש"ח):

שינוי ב %	2018	2019	גמלה
(5.2)	1,226	1,162	תגמולי מילואים
19.4	31	37	אבטלה למשורררי צבא קבע

266.7	6	22	גמלאות לנפגעי כוחות הביטחון (ועדת גורן)
-	1	1	דמי לידה לחיילות משוחררות
(3.3)	1,264	1,222	סה"כ

הנהלת המוסד מביעה את הערכתה לעבודתם של עובדי המוסד לביטוח לאומי המשתקפת בדוח זה.

מאיר שפיגלר
מנהל כללי ויו"ר המינהלה

תאריך